A BÍRÓSÁG VÉGZÉSE (harmadik tanács)

2012. július 12.*

„Előzetes döntéshozatal iránti kérelem — Az eljárási szabályzat 92. cikkének 1. §-a — Tömeggyilkosságok áldozatai által egy tagállammal mint a fegyveres erői által háború idején elkövetett cselekmények felelősével szemben indított kereset — Az Európai Unió Alapjogi Chartája — A Bíróság hatáskörének nyilvánvaló hiánya”

A C-466/11. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Tribunale ordinario di Brescia (Olaszország) a Bírósághoz 2011. szeptember 9-én érkezett, 2011. július 25-i határozatával terjesztett elő az előtte

Gennaro Currà és társai

és

a **Bundesrepublik Deutschland**

között,

a **Repubblica italiana**

részvételével

folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: K. Lenaerts tanácselnök, J. Malenovský (előadó), Juhász E., T. von Danwitz és D. Šváby bírák,

főtanácsnok: E. Sharpston,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

a főtanácsnok meghallgatását követően,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: olasz.

Végzést

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EU-Szerződésnek és az EUM-Szerződésnek, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 17., 47. és 52. cikkének értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet olasz állampolgárok és a Bundesrepublik Deutschland között az előbbiek és olyan személyek második világháború alatti deportálásából eredő károk megtérítése tárgyában folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő, akiknek az említettek örökösei.

Jogi háttér

3 A szerződések jogáról szóló 1969. május 23-i Bécsi Egyezmény 28. cikke szerint:

„Amennyiben a szerződésből eltérő szándék nem tűnik ki és ilyen szándék más módon sem állapítható meg, a részes felet nem kötik a szerződés rendelkezései olyan cselekmények és olyan tények vagy helyzetek tekintetében, amelyek akkor mentek végbe, illetve akkor szűntek meg, mielőtt a szerződés erre a félre nézve hatályba lépett volna.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

4 A Corte suprema di cassazione 2003. november 6-i ítéletében, melyet 2004. március 11-én tettek közzé, megállapította, hogy egy olasz állampolgár kártérítési keresetet indíthat az olasz bíróságok előtt a Bundesrepublik Deutschland ellen olyan károk miatt, amelyeket deportálása alkalmával szenvedett el, mivel az ezen állampolgár sérelmére elkövetett bűncselekmények súlyosságára tekintettel a Bundesrepublik Deutschland nem hivatkozhat a nemzetközi jog alapján fennálló, joghatóság alóli mentességére.

5 Ezen ítélet alapján az alapügy felperesei a Tribunale ordinario di Brescia előtt keresetet nyújtottak be annak érdekében, hogy a Bundesrepublik Deutschlandtól méltányos kártérítésben részesülhessenek az általuk vagy azon személyek által elszenvedett kényszermunka és deportálás miatt, akiknek az említettek örökösei.

6 2008. december 23-án a Bundesrepublik Deutschland keresetet indított a Nemzetközi Bíróság előtt a Repubblica italiana ellen azon az alapon, hogy utóbbi nem tartja tiszteletben az államok joghatóság alóli mentességének nemzetközi jogi elvét.

7 A Nemzetközi Bíróság ítéletének meghozatalára várva a Repubblica italiana kihirdette a külföldi államok olasz bíróságok előtti mentességére, valamint az olasz állampolgárok külföldi képviseleti szervei megválasztására vonatkozó sürgős rendelkezések megállapításáról szóló, 2010. június 23-i 98/2010-es törvényt (a GURI 2010. június 26-i 147. száma), mely felfüggeszti a Bundesrepublik Deutschlandot marasztaló döntésekkel kapcsolatos végrehajtási intézkedéseket, és amelyet az említett bíróság ítéletének kihirdetésével hatályon kívül kell helyezni.

8 Tekintettel a nemzetközi háttérre és az említett törvény kihirdetésére, az alapügy felperesei úgy vélték, hogy a német és olasz bíróságok nem vették figyelembe azokat a nemzetközi jogi normákat, különösen a Charta 17. és 47. cikkét, amelyek biztosítják az olasz állampolgárok számára jogaik gyakorlását, a Tribunale ordinario di Bresciát pedig arra kérték, hogy forduljon a Bírósághoz.

9 A Bundesrepublik Deutschland úgy véli, hogy a nemzetközi jog értelmében joghatóság alóli mentességet élvez, amit több tagállam és az Emberi Jogok Európai Bírósága számos ítélete, valamint az államok és tulajdonuk joghatóság alóli mentességéről szóló, az Egyesült Nemzetek Szervezetének

Közgyűlése által 2004. december 2-án elfogadott Egyezmény is megerősített. A Bundesrepublik Deutschland hozzáteszi, hogy a kereset elfogadhatatlan, ugyanis az 1947. évi békeszerződés értelmében a Repubblica italiana lemondott a Bundesrepublik Deutschlanddal szembeni minden kártérítési igényéről.

10 A kérdéseket előterjesztő bíróság, helyt adva az alapügy felperesei kérelmének, megállapítja, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a mentességre vonatkozó kifogás kérdését az uniós joggal, nevezetesen a Lisszaboni Szerződéssel és a Chartával összefüggésben érinti. E bíróság hozzáteszi, hogy a két tagállamot érintő kért értelmezés lehetővé tenné a Bundesrepublik Deutschland mentessége kérdésének eldöntését.

11 Következésképpen a Tribunale ordinario di Brescia úgy döntött, hogy az eljárást felfüggeszti, és a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:

„1) A Bundesrepublik Deutschland nemzetközi kötelezettségeire tekintettel (a német külső adósságokról szóló, 1953. február 27-én Londonban megkötött egyezmény 2. cikke és 5. cikkének (2) bekezdése […]) az [említett államnak] az olasz bíróság előtt az ügy tényállása tekintetében felhozott, a polgári jogi joghatóság alóli mentességére vonatkozó kifogás […], amelyre 2004. március 11-ét (a Corte suprema di cassazione fent hivatkozott Ferrini-ügyben hozott ítéletét) követően nem hivatkozhat, a Nemzetközi Bíróság előtt kereset indításáról (nyilvántartási szám 143/2008) szóló [az olasz kormánnyal 2008. november 18-án Triesztben aláírt] megállapodás, [valamint] a 98/2010 törvényben foglalt vonatkozó olasz szabályozás, amely kizárja az emberiség elleni súlyos bűncselekményeken alapuló olasz bírósági ítéletek végrehajtását, ellentétes-e az [EUSZ] 6. cikkel és a [Charta] 17., 47. és 52. cikkével?

(2) A Reich tisztviselőiért való felelősségéről szóló 1910. május 22-i törvény 7. cikkének a háborús bűncselekmények és az emberiség elleni bűncselekmények területén való alkalmazása (a BGH [Bundesgerichtshof; német szövetségi legfelső bíróság] 2003. június 26-i ítélete, III ZR 245/98; és a Bundesverfassungsgericht [német szövetségi alkotmánybíróság] 2006. február 15-i ítélete, 2 Bvr 1476/03), amelynek során a német külső adósságról szóló megállapodás 2. cikkének megsértésével kizárták az uniós polgároknak a Bundesrepublik Deutschlanddal szembeni, kártérítéshez való bármilyen jogát, 2004. március 11-ig (a [Corte suprema di cassazione által a fent hivatkozott] Ferrini-ügyben hozott ítéletig]) sértette-e a felpereseknek a [Charta] 17. és 47. cikkén alapuló jogait, és ennélfogva az elévülési időre való hivatkozás ellentétes-e a közösségi kötelezettségekkel, különösen pedig az [EUSZ] 3. cikkel és az [EUSZ] 4. cikk (3) bekezdésének utolsó albekezdésével, valamint a *non conceditur contra venire factum proprio* elvével?

(3) Az alperes a Bundesrepublik Deutschland joghatóság alóli mentességre vonatkozó kifogása ellentétes-e az [EUSZ] 4. cikk (3) bekezdésének utolsó albekezdésével és [az EUSZ] 21. cikkel, amennyiben kizárja az alperesnek a nemzetközi jog (a rabszolgaság és a kényszermunka tilalma) megsértéséből eredő, a közös uniós jogelvek ([EUMSZ] 340. cikk) alapján valamely másik tagállam állampolgárai tekintetében fennálló polgári jogi felelősségét?”

A Bíróság hatásköréről

12 Eljárási szabályzata 92. cikkének (1) §-a, valamint 103. cikkének (1) §-a értelmében, ha a Bíróságnak nyilvánvalóan nincs hatásköre az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elbírálására, a főtanácsnok meghallgatását követően – az eljárás folytatása nélkül – indokolt végzéssel határozhat az ügyben.

13 Kérdéseivel az azokat előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy a Bundesrepublik Deutschland által az olasz bíróságok előtt hivatkozott és a belső jogában az alapeljárás tényállására alkalmazott, a nemzetközi jogból eredő, a polgári joghatóság alóli mentességre vonatkozó kifogás, valamint a 98/2010. sz. törvény ellentétes-e az EUSZ 3. cikkel, az EUSZ 4. cikk (3) bekezdésével, az EUSZ 6. cikkel, az EUMSZ 340. cikkel, valamint a Charta 17., 42. és 52. cikkével.

14 Elöljáróban emlékeztetni kell arra, hogy az EUSZ 5. cikk (2) bekezdéséből következően az Európai Unió kizárólag a tagállamok által a Szerződésekben ráruházott hatáskörök határain belül jár el a Szerződésekben foglalt célkitűzések megvalósítása érdekében; minden olyan hatáskör, amelyet a Szerződések nem ruháztak át az Unióra, a tagállamoknál marad.

15 Egyébiránt az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében az EUMSZ 267. cikk alapján történő előzetes döntéshozatalra utalás keretében a Bíróság csak a számára biztosított hatáskörökön belül értelmezheti az uniós jogot (lásd a C-400/10. PPU. sz. McB-ügyben 2010. október 5-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-8965. o.] 51. pontját, valamint a C-483/11. és C-484/11. sz., Boncea és társai és Budan egyesített ügyekben 2011. december 14-én hozott végzés [az EBHT-ban még nem tették közzé] 32. pontját). Konkrétabban az EUMSZ 267. cikk alapján a Bíróságnak nincs hatásköre arra, hogy olyan nemzetközi jogi rendelkezéseket értelmezzen, amelyek a tagállamokat az uniós jog keretén kívül kötelezik (a 130/73. sz., Vandeweghe és társai ügyben 1973. november 27-én hozott ítélet [EBHT 1973., I-1329. o.] 2. pontja).

16 Jelen esetben az alapeljárás valamely tagállam állampolgárainak egy másik tagállam elleni, olyan tények miatti kártérítés iránti kérelmére vonatkozik, amelyek a második világháború alatt történtek, az Európai Közösségek létrehozatalát megelőzően.

17 Márpedig a kérdéseket előterjesztő bíróság nem jelöl meg olyan elemet, amely lehetővé tenné annak bizonyítását, hogy a Bíróságnak *ratione materiae* hatásköre lenne. Azt kéri a Bíróságtól, hogy először is értelmezze az államok mentességére vonatkozó általános nemzetközi jogi elvet, valamint a német külső adósságokról szóló egyezményt, melynek az Unió nem tagja, másodszor pedig vizsgálja meg, hogy ezen értelmezés fényében két tagállam joga és magatartása összeegyeztethető-e az EU-Szerződés, az EUM-Szerződés, valamint a Charta különböző rendelkezéseivel.

18 Tény, hogy az Uniónak a nemzetközi jog tiszteletben tartásával kell gyakorolnia hatásköreit (lásd analógia útján a C-286/90. sz., Poulsen és Diva Navigation ügyben 1992. november 24-én hozott ítélet [EBHT 1992., I-6019.o.] 9. pontját, valamint a C-366/10. sz., Air Transport Association of America és társai ügyben 2011. december 21-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-13755. o.] 123. pontját). Így a Bíróságnak alkalmaznia kell a nemzetközi jogot, és előfordulhat, hogy értelmeznie kell a nemzetközi jog bizonyos szabályait, azonban ezt csak a tagállamok által az Unióra ruházott hatáskör keretein belül teheti.

19 Mindazonáltal nem utal semmi arra, hogy az alapügy tárgyát képező helyzet az uniós jog és ebből következően az uniós jog értelmezésére hatással lévő nemzetközi jogi szabályok hatálya alá tartozhat. Következésképpen a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel azoknak a nemzetközi jogi szabályoknak az értelmezésére és alkalmazására, amelyeket a kérdéseket előterjesztő bíróság az említett helyzetre alkalmazni kíván.

20 Mivel az államok mentessége elvének a valamely állam állampolgárai által egy másik állam ellen a második világháború alatt történt eseményekkel összefüggésben benyújtott kártérítési kérelmével összefüggésben való értelmezéséről és alkalmazásáról van szó, a Bíróság e tekintetben megjegyzi egyébként, hogy az alapügyben szereplő két tagállam anélkül fordult a Nemzetközi Bírósághoz, hogy vitatta volna annak joghatóságát. E bíróság megállapította joghatóságát, és 2012. február 3-án ítéletet hozott az ügy érdeméről.

21 A fentiek összességéből következően a Bíróságnak *ratione materiae* nyilvánvalóan nincs hatásköre az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására.

22 Még ha feltételezzük is, hogy az Unió értelmezheti a kérdéseket előterjesztő bíróság által hivatkozott nemzetközi jogi szabályokat, az uniós intézményeket kötő és a nemzetközi szokásjog részeként az uniós jogrend részét képező (lásd analógia útján a C-386/08. sz. Brita-ügyben 2010. február 25-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-1289.o.] 42. pontját), a szerződések jogáról szóló Bécsi Egyezmény 28. cikkéből következik, hogy az érintett szerződésben kifejezett eltérő szándék hiányában ez utóbbi rendelkezései nem kötik a szerződő államokat a hatálybalépését megelőzően keletkezett konkrét jogi normák vagy tények tekintetében.

23 Márpedig a szerződésekből egyáltalán nem vezethető le ilyen eltérő szándék, amely alapján az Unió hatáskörét ki lehetne terjeszteni a létrehozását megelőzően keletkezett olyan tényekre, mint amelyek az alapügyben szerepelnek.

24 Ebből következően a Bíróságnak *ratione temporis* nyilvánvalóan nincs hatásköre az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására.

25 Konkrétabban, a Chartának a kérdéseket előterjesztő bíróság által értelmezni kért rendelkezéseit illetően elegendő emlékeztetni arra, hogy a Charta 51. cikkének (1) bekezdése szerint a tagállamok csak annyiban címzettjei ez utóbbi rendelkezéseinek, amennyiben az Unió jogát hajtják végre. Ezenkívül ugyanezen cikk (2) bekezdése szerint a Charta az uniós jog alkalmazási körét nem terjeszti ki az Unió hatáskörein túl, továbbá nem hoz létre új hatásköröket vagy feladatokat az Unió számára, és nem módosítja a Szerződésekben meghatározott hatásköröket és feladatokat. Így a Bíróságnak a Charta alapján az uniós jogot az Unió számára biztosított hatáskörökön belül kell értelmeznie (a C-256/11. sz., Dereci és társai ügyben 2011. november 15-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-11315. o.] 71. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

26 Márpedig, mivel az alapügy tárgyát képező helyzet nem tartozik az uniós jog hatálya alá, és így a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel, önmagában a Charta hivatkozott rendelkezésein nem alapulhat új hatáskör.

27 E körülmények között meg kell állapítani, hogy a Bíróság nyilvánvalóan nem rendelkezik hatáskörrel a Tribunale ordinario di Brescia által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem elbírálására.

A költségekről

28 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdéseket előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

Az Európai Unió Bírósága nyilvánvalóan nem rendelkezik hatáskörrel a Tribunale ordinario di Brescia (Olaszország) által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem elbírálására.

Aláírások